

Подведение итогов игры должно проходить в интересной и занимательной форме, чтобы вызвать желание в следующий раз добиться лучших результатов. Это приучает детей к анализу своих поступков, вызывает более сознательное отношение к выполнению правил игры и движений.

Ввиду того, что двигательная активность – это естественная потребность детей дошкольного возраста, необходимо при ее организации уделить большое внимание планированию. Наиболее рационально планировать двигательную деятельность по этапам (первоначальное разучивание, закрепление, совершенствование, творческое применение) и использовать разные варианты подвижных игр.

Для практического применения предлагаются алгоритмы планирования подвижных игр.

➤ Методические рекомендации по составлению алгоритма планирования подвижной игры – приложение 1.

➤ «Солнышко и дождик» – приложение № 2.

➤ «Караси и щука» – приложение № 3.

➤ «Хитрая лиса» – приложение № 4.

Таким образом, умелое руководство воспитателя подвижной игрой позволяет формировать творческую активность: дети придумывают варианты игры, новые сюжеты, более сложные игровые задания. Показателем творчества детей в игре является не только быстрота реакции, самостоятельность в решении двигательных задач, в связи с изменением игровой ситуации, но и способность к созданию комбинации движений, вариантов игр, усложнению правил. Высшим проявлением творчества является придумывание новых, оригинальных вариантов подвижных игр детьми и умение их самостоятельно организовать. Воспитательные возможности подвижных игр многогранны, но для их реализации необходимы педагогическое мастерство и творческое отношение воспитателя к своей педагогической деятельности.

Дубініна Д.М.

кандыдат педагагічных навук, дацэнт

Учреждение образования «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка», г. Мінск

Старжынская Н.С.

доктар педагагічных навук, прафесар

Учреждение образования «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка», г. Мінск

ВЫКАРЫСТАННЕ ВУЧЭБНАГА КОМПЛЕКСУ “БЕЛАРУСКАЯ ГАВОРКА ЗА ЎСЕ МНЕ ПРЫГАЖЭЙ” ВА ЎСТАНОВЕ ДАШКОЛЬНАЙ АДУКАЦЫІ

У сувязі са зменай адукацыйнай парадыгмы з “ведаснай” на гуманістычную, у якой сцвярджаецца погляд на чалавека як галоўную культурную каштоўнасць, дзеля якой ажыццяўляецца развіццё грамадства,

змест адукацыі будуюцца на культуралагічным і звязаным з ім асобна арыентаваным падыходах.

Культуралагічны падыход азначае аналіз любой сферы сацыяльнага і псіхалагічнага жыцця скрозь прызму культуралагічных паняццяў: культура, культурныя ўзоры, нормы і каштоўнасці, уклад і вобраз жыцця, культурная дзейнасць і інтарэсы, творчасць і г.д. У асобна арыентаванай парадыгме адукацыі асяроддзем развіцця і выхавання дзіцяці выступае культура.

Найважнейшым сродкам развіцця асобы дзіцяці з’яўляецца родная мова, якая, паводле слоў народнага паэта Беларусі і педагога Якуба Коласа, з’яўляецца першай крыніцай, “праз якую мы пазнаем жыцце навакольных свет”, “праз родную мову льецца шырокая магутная плынь, людкуючы розум і пачуцці дзяцей”.

З аднаго боку, мова выступае як складнік культуры, пад якой разумеюцца вынікі дзейнасці людзей, іх светапогляд, традыцыі, нормы жыццядзейнасці і сацыяльнага існавання, формы зносін, паводзін і г.д. З другога боку, мова з’яўляецца формай існавання духоўнай культуры народа (фальклору, літаратуры, рэлігіі, філасофіі і г.д.). Можна сцвярджаць, што мова – гэта базісны элемент культуры чалавека. Паўнацэннае вывучэнне мовы – гэта, перш за ўсё, далучэнне да духоўных каштоўнасцей сваёй нацыі. Авалоданне рускамоўнымі дзецьмі беларускай мовы складае адзін з асноўных элементаў фарміравання асобы дзіцяці, засваення ім пачаткаў нацыянальнай культуры. Зразумела, развіццё беларускага маўлення дзіцей ва ўстанове дашкольнай адукацыі з рускай мовы выхавання і навучання не можа не насіць сугуба практычнага характару. Але навучанне беларускай мове павінна быць арыентавана не толькі на фарміраванне ў дзяцей ўменняў разумець беларускую мову, узнаўляць пачуце і размаўляць на роднай мове, (тым больш што ў дзяцей амаль адсутнічае беларускамоўнае асяроддзе, дзе яны маглі б рэалізаваць гэтыя свае ўменні). Важнае значэнне надаецца далучэнню дашкольнікаў да роднага слова шляхам увядзення ў нацыянальна-культурны фон беларускай мовы.

Сутнасць культуралагічнага падыходу заключаецца ў тым, што навучанне роднай мове ажыццяўляецца ў кантэксце фарміравання нацыянальнай культуры, што забяспечвае, з аднаго боку, “уваходжанне” ў нацыянальную і сусветную культуру ў працэсе авалодання маўленнем на беларускай мове, а з другога – авалоданне беларускай мовы на аснове спасціжэння нацыянальнай культуры (па формуле: “культура праз мову і мова праз культуру”).

Далучэнне дзяцей да каштоўнасцей нацыянальнай культуры прадугледжвае ўключэнне ў змест адукацыі культурознаўчых, перш за ўсё, мастацкіх тэкстаў, што адлюстроўваюць ментальны вопыт, культурныя асаблівасці беларускага народа: народныя казкі, легенды, паданні (“Адкуль пайшлі беларусы”, “Папараць-кветка” і інш.).

Фарміраванню ў дзяцей каштоўнасцяў стаўлення да нацыянальнай мовы садзейнічае ўключэнне ў змест адукацыі выказванняў, вершаў пра Беларусь і беларускую мову, што выходзяць пачуццёва годнасці за іх, напрыклад: Змалку

звалі цябе / Мы сваёю радзімаю, / Беларусь, Беларусь, / Як ты сэрцу любімая.
(П. Броўка).

Нацыянальная культура засвойваецца і пры азнаямленні са словамі і выразамі, якія абазначаюць рэаліі духоўнай і матэрыяльнай культуры беларусаў: назвы народных звычаяў, свят (Каляды, Саракі, Гуканне вясны), пабудоў (бусянка, дрывотня), традыцыйнага адзення (андарак, камізэлька), страў (дранікі, зацірка), прадметаў народнага мастацтва і побыту (ручнік, спарыш), так званымі “гаваркімі” словамі тыпу цягнік, ручнік, кухар і да т.п., і інш.

Фарміраванню ў дзяцей уяўленняў аб самабытнасці і ўнікальнасці беларускай мовы і культуры садзейнічае навучанне нацыянальнай мове ў дзялозе культур, шляхам яе параўнання з рускай мовай. Аб’ектамі параўнання выступаюць лексічныя адзінкі беларускай і рускай моў: іх вымаўленне, значэнне (па-беларуску крапіва, сустрэча, абутак, а па-руску крапіва, втреча, обувь – вельмі падобна; па-беларуску дыван, а па-руску ковер, па-беларуску канапа, а па-руску диван – падобныя словы маюць рознае значэнне і г.д.). Акрамя таго, культуразнаўчая інфармацыя праяўляецца ў фразеалагізмах, устойлівых параўнаннях (*валасы, як лён; вочкі чыбы пралескі; аблізваецца як кот на сала; як мыш пад венікам*), сімвалах нацыянальнай культуры (*валошка, вярба, бусел*) і інш. Падобныя словы і выразы сустракаюцца ў беларускіх народных казках, паэзіі, песнях, народных гульнях, прыказках і прымаўках і да т.п.

Важна праводзіць параўнанне сюжэтаў і выразных сродкаў беларускіх і рускіх фальклорных твораў, у мове якіх з найбольшай сілай праяўляецца нацыянальнае і індывідуальнае, што ўласціва кожнаму народу. Так, пры азнаямленні выхаванцаў з беларускім фальклорам іх увага накіроўваецца на падабенства сюжэтаў і вобразаў (казкі “Зайкава хатка” і “Заячья ізбушка”, “Каза-манюка” і “Коза-дерева” і інш.). Гэта значна паглыбляе мастацкае ўспрыманне зместу казкі дзецьмі, дазваляе засвоіць яскравыя выразы (рус.: *у зайки избушка белая, а у лисы – лубяная*, бел.: *у зайца хатка з сняжку-труску, а ў лисы - з пяску-труску*).

Параўнанне падобных слоў і выказаў садзейнічае, па-першае, асэнсаванню дзецьмі агульнага і рознага ў нацыянальных традыцыях, выхаванню павагі да культурных асаблівасцей абодвух народаў, а па-другое, папярэджванню і пераадоленню памылак моўнай інтэрферэнцыі (змешвання дзвюх моў).

Выкарыстанне блізкароднаснай мовы паказвае агульнасць карціны свету, што адлюстроўваецца дзвюма мовамі.

Такім чынам, рэалізуецца абвешчаны у вучэбнай праграме дашкольнай адукацыі прынцып мультакультурнасці – ажыццяўлення нацыянальна-культурнай сацыялізацыі дзіцяці, фарміраванне яго нацыянальнай самасвядомасці ў адзінстве з агульначалавечымі каштоўнасцямі.

Развіцце беларускага маўлення дзяцей ажыццяўляецца паэтапна, пачынаючы з паступовага ўвядзення беларускай мовы ў розныя віды дзейнасці

дзяцей ўжо ранняга ўзросту. У малых развіваюцца першапачатковыя навыкі разумення мовы, умення ўзнаўляць асобныя словы, кароткія забаўлянкі, песенькі і да т.п. У нерэгламентаванай дзейнасці (праслухоўванне і абмеркаванне мастацкіх твораў, удзел у беларускіх народных гульнях і да т.п.) адбываецца неўсвядомленае засваенне беларускай мовы.

Пачынаючы з сярэдняй групы ў адукацыйны працэс уключаюцца заняткі па развіцці маўлення і культуры маўленчых зносін. Дзеці сярэдняга і старшага дашкольнага ўзросту авалодаваюць рэпрадуктыўным беларускім маўленнем (пераказ, завучванне і ўзнаўленне кароткіх паэтычных твораў). Ажыццяўляецца навучанне і элементарным навыкам прадуктыўнага маўлення – расказванню па карціне, пра цацку або прадмет, з асабістага вопыту. Навучанне ажыццяўляецца на фоне далейшага развіцця і ўдасканалення маўленчых навыкаў, набытых раней. Выхавальнік пры гэтым строга прытрымліваецца рускай або беларускай мовы на пэўных занятках, у гульнях або ў пэўныя дні. Такім чынам фарміруецца дыферынцэваная маўленчая ўстаноўка на выкарыстанне беларускай або рускай мовы ў адпаведных сітуацыях, што ў далейшым дапаможа дзецям пазбегнуць змешвання дзвюх моў у маўленчай практыцы. Выхавальнік імкнецца забяспечыць дзецям радасць, задавальненне пры авалоданні беларускай мовай і захаваць стагоўчую матывацыю яе засваення.

Асобасна арыентаваны падыход пратэжуецца ў тым, што беларуская мова як другая родная мова для дзіцяці ўводзіцца як натуральны спосаб самавыражэння. Для гэтага педагог наладжвае асобасна значныя і эмацыянальна ярскія зносіны на нацыянальнай мове.

Для станоўчай арганізацыі маўленчых зносін на нацыянальнай мове ва ўстанове дашкольнай адукацыі з рускай мовай выхавання і навучання распрацаваны вучэбна-метадычны комплекс «Беларуская гаворка за ўсе мне прыгажэй». Ён накіраваны на развіццё навыкаў беларускага маўлення і маўленчых зносін ў выхаванцаў сярэдняй і старшай груп установы дашкольнай адукацыі з рускай мовай выхавання і навучання.

Актуальнасць вучэбна-метадычнага комплексу «Беларуская гаворка за ўсе мне прыгажэй» ў тым, што ён выводзіць педагога на новы ўзровень яго дзейнасці, спрыяе павышэнню якасці дашкольнай адукацыі. У склад вучэбна-метадычнага комплексу «Беларуская гаворка за ўсе мне прыгажэй» ўваходзіць вучэбна-метадычны дапаможнік для педагога; вучэбна-наглядны дапаможнік для дзяцей ад 4 да 5 гадоў і вучэбна-наглядны дапаможнік для дзяцей ад 5 да 6 гадоў, у якіх змешчаны ілюстрацыйны матэрыял да канспектаў заняткаў; а таксама вучэбна-наглядны дапаможнік для дзяцей ад 5 да 6 гадоў для самастойнага выканання творчых заданняў ў нерэгламентаванай дзейнасці.

Змест вучэбна-метадычнага комплексу «Беларуская гаворка за ўсе мне прыгажэй» часткова забяспечвае работу педагога па такіх адукацыйных накірунках, як сацыялізацыя; звязнае беларускае маўленне і беларускамоўныя зносіны ў сярэдняй і старшай групе ў адпаведнасці з праграмай дашкольнай адукацыі.

У вучэбна-метадычным дапаможніку змешчаны канспекты спецыяльна арганізаваных форм навучання ў дашкольнай установе на ўвесь год у адпаведнасці са зместам вучэбна-наглядных дапаможнікаў. Заняткі будуюцца па тэматычным прынцеце. Тэмы заняткаў накіраваны на фарміраванне ў дзяцей сярэдняга і старшага ўзросту ўменняў і навыкаў вуснага маўлення на беларускай мове, на сацыялізацыю дзіцяці, засваенне ім норм паводзін, псіхалагічнай культуры. Пры гэтым аўтары ўлічваюць, што задачам рэалізацыі асобасна арыентаванага падыходу да навучання дашкольнікаў беларускай мове ў найбольшай ступені адпавядаюць заняткі ў форме спецыяльна арганізаваных сеансаў актывізуючых зносін. Канкрэтны моўны матэрыял, гульнявыя заданні, праблемныя сітуацыі падабраны такім чынам, каб актывізаваць маўленчыя зносіны дзяцей з дарослым і паміж сабой, іх неадвольнае сітуацыйнае маўленне, у тым ліку ініцыятыўнае, выкарыстанне невербальных сродкаў зносін. У выхаванцаў фарміруюцца іх камунікатыўная кампетэнтнасць, сацыяльнае мысленне, элементы творчасці ў зносінах.

У вучэбна-наглядных дапаможніках «Беларуская гаворка за ўсе мне прыгажэй» змешчаны, са слоўнымі паясненнямі, ілюстрацыйны матэрыял да зместу заняткаў, што прапануюцца ў метадычным дапаможніку. Ілюстрацыі, выкананыя ў прывабнай для дзяцей пятага і шостага гадоў жыцця форме, тлумачаць і дапамагаюць раскрыць змест матэрыялу, які вывучаецца на занятках. У той жа час дашкольнік можа разглядаць вучэбна-наглядны дапаможнік у вольны час у групе, дома, што будзе спрыяць развіццю навыкаў самастойнага паўтарэння і замацавання атрыманых уяўленняў і прымянення іх у новых абставінах.

У вучэбна-наглядным дапаможніку «Беларуская гаворка за ўсе мне прыгажэй», які прызначаны для самастойнага выканання дзецьмі ад 5 да 6 гадоў, змешчаны ў каляровым выглядзе малюнкi, схемы, розныя графічныя заданні, праблемныя сітуацыі, у выніку рашэння якіх дашкольнік замацоўвае ўяўленні, атрыманыя на занятках.

Змешчаны ў вучэбна-метадычным комплексе матэрыял мае на мэце дапамагчы практыкам у арганізацыі адукацыйнага працэсу, яго планаванні і правядзенні ў гульнявай форме, у вывядзенні дашкольнікаў на індывідуальную і калектыўную маўленчую дзейнасць.

Літаратура:

1. Старжынская, Н.С. Тэорыя і методика развіцця беларускага маўлення ў дашкольнікаў / Н.С. Старжынская. – Мінск, 2000.

Елупахіна А.В.

ГУО «Минский областной институт развития образования», г. Минск
**ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБЩЕНИЕ ВОСПИТАТЕЛЯ КАК ФАКТОР
УСПЕШНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ РЕБЕНКА РАННЕГО ВОЗРАСТА**

Актуальными задачами психолого-педагогических исследований являются определение характера и особенностей влияния социальной среды и